

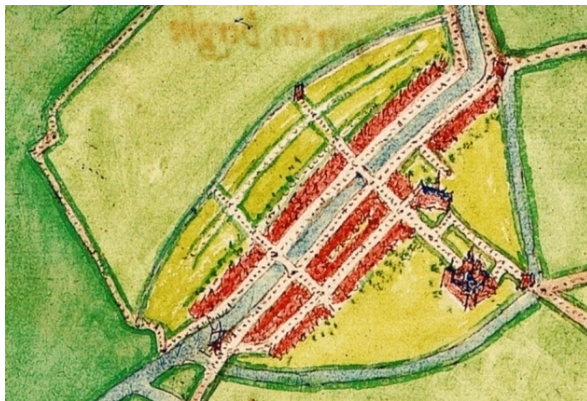
De familie Matthee in Zevenbergen en hun huizen

Inleiding

Voorvader Hendrik Matthee, geboren in Weesp en via Rotterdam en Fijnaart in Zevenbergen beland, huwt in 1810 in Zevenbergen met Pieterella Boermans, geboren in Achel in België.

Zevenbergen is een stadje dat eeuwenlang langs de zuidgrens van de provincie Holland heeft gelegen en sinds kort onderdeel is van het Franse keizerrijk. De plaats zelf heeft op dat moment ongeveer 1500 inwoners en eenzelfde aantal woont in het buitengebied. Ruim driekwart van de inwoners is rooms-katholiek, bijna een kwart belijdt het protestantse geloof. De bebouwing van Zevenbergen heeft nog dezelfde structuur zoals is te zien op een kaart uit de zestiende eeuw van Jacob van Deventer. Door de plaats loopt een kanaal, De Haven genoemd. De meeste huizen in Zevenbergen staan aan straten die evenwijdig lopen aan De Haven. Aan de noordzijde zijn dat de Noord Havenkant, de Lange Noordstraat en de Lage Wipstraat. Aan de zuidzijde van De Haven liggen de Zuid Havenkant, de Molenstraat en de Kerkstraat. In het midden van de plaats ligt de Markt, waaraan het stadhuis en de protestantse kerk zijn gelegen. De belangrijke huizen staan aan beide havenkanten en aan de Markt. De straatjes die dwars op de hoofdstraten lopen zijn vaak sloppen of brandgangen.

De kaart van Jacob van Deventer uit 1543 en de kadastrale kaart uit 1832 laten weinig veranderingen zien in de structuur van de bebouwing van Zevenbergen. Het is een aanwijzing dat er economisch weinig is gebeurd in bijna 300 jaren.

Zevenbergen volgens Jacob van Deventer, 1543

Zevenbergen volgens de kadastrale kaart uit 1832

De meest ingrijpende gebeurtenis op economisch vlak is de afschaffing van de gilden op het eind van de achttiende eeuw. Sinds enkele jaren geldt voor alle ambachten een vrije vestiging. De gilden, die jarenlang hebben bepaald wie in de plaats zelfstandig een beroep mogen uitoefenen, zijn opgeheven. Hierdoor kan Hendrik Matthee als hij naar Zevenbergen komt zich vrij vestigen als kleermaker. Of hij dat daadwerkelijk heeft gedaan weten we niet. Mogelijk heeft hij eerst nog als knecht gewerkt.

Hierna volgt eerst een beschrijving van de plekken waar Hendrik Matthee met zijn gezin heeft gewoond. Daarna komen enkele huizen aan bod waar nakomelingen van Hendrik en Pieterella hebben gewoond. De keuze is gevallen op huizen die langdurig bewoond zijn geweest door familieleden Matthee en die daardoor een Matthee geschiedenis hebben in Zevenbergen.

De rondgang door Zevenbergen langs enkele plekken waar de Matthee's hebben gewoond is tot stand gekomen door onderzoek in de verpondingskohieren (grondbelasting), de registers van de burgerlijke stand, het bevolkingsregister en de akten van notarissen, waarin de aankoop en financiering van vastgoed is gedocumenteerd. Voor het onderzoek naar het huis in de Molenstraat is gebruik gemaakt van het rapport van streekarchivaris R. Jacobs. Mijn vader Toon van Gool heeft als eerste een aantal Matthee huizen beschreven in de jaren tachtig van de vorige eeuw en hierover gepubliceerd in de familiebulletins. De hier voorliggende publicatie is een voortzetting van de eerdere publicaties en levert een beeld op van de huizen waarin de Matthee's hebben gewoond, hun beroepen en hun economisch wel en wee.

Hendrik Matthee in Zevenbergen

Het eerst bekende adres waar Hendrik en Pieterella na hun huwelijk gaan wonen is in de Kerkstraat. Ze huren daar in februari 1811 een woning van Pieter Anemaet voor 60 gulden per jaar. De woning ligt aan de noordzijde van de Kerkstraat, in het stuk tussen de Markt en de huidige Brouwerstraat. Waarschijnlijk staat de woning op de hoek van de Kerkstraat en het inmiddels verdwenen Erasmusslop.

Niet lang daarna treffen we het gezin Matthee aan in een huis met adres A 222, op een perceel gelegen aan de westzijde van de Brugstraat, tussen de Noordhaven en de Langenoordstraat eigendom van bierbrouwer Cornelis Philipsen. Tegenover dit huis staat de brouwerij van vader Cornelis en zoon Jan Philipsen. Omdat Jan Philipsen op 28 september 1813 een van de getuigen is bij de aangifte van de geboorte van zoon Willem, is de veronderstelling gerechtvaardigd dat op dat moment het gezin van Hendrik Matthee in de Brugstraat woont. Op 4 juli 1814 overlijdt hier Petrus Matthias, het tweede kind van Hendrik en Pieterella en in 1815 overlijdt hier ook hun eerste kind Joannes Cornelis.

Na enkele jaren in de Brugstraat trekt het gezin naar een woning op de hoek van de Langenoordstraat (zuidzijde) en de Dijkstraat (westzijde). Het is een groot pand, eigendom van brouwer Jan Christoffel Damen. In dit pand is een herberg gevestigd met een tapperij en kamers die worden verhuurd. Het is niet bekend hoe lang ze daar hebben gewoond. Wel kan men concluderen uit aantekeningen in het bevolkingsregister, dat de familie Matthee rond 1826 verhuist naar een grotere ruimte in de Molenstraat. Daar staat het voormalige weeshuis dat eigendom is van de Diaconie van de Nederlandse Hervormde Kerk. Hendrik kan een deel van het gebouw huren. Het is kleermaker Matthee duidelijk voor de wind gegaan. Volgens de volkstelling van 1830 heeft hij nu een inwonende knecht Sebastiaan Brabers en een dienstmeid Barbara Dudok. Nog in hetzelfde jaar koopt het bestuur van de Rooms Katholieke kerk het gebouw en de daarachter liggende grond, om er een nieuwe kerk te bouwen. Hendrik zal met zijn gezin opnieuw moeten verhuizen. Hij maakt deze verhuizing niet meer mee, want volgens het bevolkingsregister van 1826-1840 verhuizen van de Molenstraat nummer 65 naar de Noordhaven nummer 231: de weduwe Pieterella Boermans, de zonen Willem en Jan C(ornelis), de weduwe Hendrika Verheijen en kleermaker Sebastiaan Brabers. Hendrik is daarvoor op 10 september 1832 plotseling overleden, overigens niet in de Molenstraat, maar in de Doelstraat op nummer 22 tijdens een bezoek aan naaister Johanna Gelens.

Het voortbestaan van de kleermakerij ligt nu voor een groot deel in handen van de knecht Sebastiaan Brabers en zoon Jan. Zoon Willem heeft andere interesses, hij wordt timmerman. Het overlijden van knecht Sebastiaan in oktober 1836 verandert de wereld voor de weduwe Matthee en haar twee zoons in één klap. Dat de zaken, ondanks het overlijden van vader in 1832 en nu het wegvallen van Sebastiaan Brabers, er toch goed voorstaan, blijkt enkele maanden later. Dan kopen de broers Willem en Jan een huis aan de Zuidhaven met nummer 85.

Huis Zuidhaven 85

Het huis dat de broers Matthee kopen ligt op een perceel dat op de kadastrale kaart van Zevenbergen uit 1832 nummer 435 heeft. Vanaf de Van der Putgang gerekend het derde perceel westwaarts.

Op 4 mei 1820 verkocht de familie Nollen het huis aan de timmermansknecht Pieter Verheijen voor 880 gulden. Om de aankoop te bekostigen leende Verheijen van de winkelier Johannes van Kaam 1000 gulden. Blijkbaar vertilde Verheijen zich aan de kosten van aflossing en rente, want eind 1835 ging hij een deel van de woning huren van Van Kaam.

Op 16 augustus 1837 kopen Willem en Jan Matthee het huis van Jan van Kaam voor 300 gulden. Ze lenen de koopsom van Van Kaam onder de conditie dat zij jaarlijks vijf procent rente zullen betalen en dat ieder van de partijen het contract kan opzeggen met een opzegtermijn van drie maanden. Willem ondertekent het koopcontract, Jan kan nog niet schrijven en zelfs zijn naam niet tekenen.

Enkele dagen na de koop huwt Willem met Elisabeth van Hooft. Hun eerste kind wordt in 1838 nog in dit huis geboren, waarna in de loop van 1839 het gezin van Willem naar een huurwoning aan de Zuidhaven vertrekt. Willem verhuist met zijn gezin nog diverse malen binnen Zevenbergen. Van Willem en zijn nakomelingen zijn geen notariële akten gevonden die wijzen op de aankoop van een huis in Zevenbergen. Willem blijft nog wel lange tijd mede-eigenaar van de woning.

Jan huwt in 1838 met Dingena Nouwens en hun tien kinderen worden allen in huis nummer 85, later 99, geboren. Het huis wordt het stamhuis van de familie Matthee, waar kleermakers en kappers wonen en werken, tot in de tweede helft van de twintigste eeuw.

Van de tien kinderen in het gezin van Jan en Dingena blijven Hubertus, Pieter, Cornelia en Cornelis na hun huwelijk in Zevenbergen wonen. Na het overlijden van zijn broer Jan verkoopt Willem zijn deel van het huis aan Hubertus, de oudste zoon van Jan.

Hubertus (Huub, kleermaker) neemt de zaak van zijn vader over en blijft in het huis aan de Zuidhaven wonen. Piet (pettenmaker) betreft na zijn huwelijk een woning op de Markt, Cornelia en Cornelis (timmerman) gaan naar woningen in de Molenstraat. Huub huwt in 1879 Anna Kops en uit dit huwelijk worden vijftien kinderen geboren aan de Zuidhaven, het huis heeft dan nummer 273. Dertien van de kinderen bereiken de volwassen leeftijd. Het moet in het niet al te grote huis, met boven de kleermakerij en beneden een winkel en kapperszaak, een drukte vanjewelste geweest zijn. Zo druk, dat de familie besluit om in 1909 een tweede huis te kopen, gelegen op de Markt. Vader Huub en moeder Anna verhuizen in februari 1910 met enkele kinderen naar de Markt, gelegen naast het huis van broer Piet. Huub geniet maar kort van zijn nieuwe woning, hij overlijdt op 24 april 1910.

De oudste zoon van Hubertus, Jan, gaat als kleermaker verder in het huis aan de Zuidhaven. Hij huwt in 1914 met Adriana Willemse en blijft nog vijf jaren wonen en werken aan de Zuidhaven.

Na het vertrek van Jan wonen nog diverse kinderen van Hubertus in het huis waaronder George (kapper) en Gerrit, als kapper en kleermaker. Als moeder Anna Kops in 1931 het huis verkoopt aan Jan Andries van Gent voor 3000 gulden, is Gerrit de huurder van het huis. Hij zal er blijven wonen tot zijn dood in 1973. Gerrit is de

laatste kleermaker van de familie Matthee. Zijn dochter Annie blijft alleen achter met haar winkel in handwerkartikelen tot 1989. Met haar vertrek verdwijnt de laatste Matthee uit het huis.

De familie Matthee en vooral Hubertus hebben een stempel gedrukt op het huis. Wanneer ik rond het jaar 2000 met een Zevenbergenaar praat over de voormalige kapperszaak, is dat voor hem het huis van 'kapper d'n Huub', die al 90 jaar daarvoor is overleden.

Het huis tussen de twee linker bomen is van de familie Matthee. Foto van begin jaren twintig in de periode dat Gerrit Matthee zijn intrek neemt

Huis in de Molenstraat nummer 138

Begin 1876 koopt Jan Matthee voor zowel zijn dochter Cornelia als voor zijn zoon Cornelis twee woningen in de Molenstraat. Verkoper is Johannes van Geel. De twee woningen bevinden zich aan de oostkant van het zeventiende-eeuwse huis gelegen aan de noordzijde van de Molenstraat, hoek westzijde van de Ambachtsgang, het deel met de trapgevel. Ooit was dit één huis in de zeventiende- en achttiende eeuw, bewoond door in hoog aanzien staande personen zoals commies Anthony Wiltens, notaris Joost Basen en koopman Goris van Meel. Achter het huis lag een erf, met een grote schuur, dat doorliep tot aan de Zuidhaven. Het gehele pand is in 1989 van de grond af aan opnieuw opgebouwd, nadat ernstige verwaarlozing het geheel onbewoonbaar had gemaakt.

Zoon Cornelis komt met zijn gezin te wonen in de woning op de hoek met de Ambachtsgang en dochter Cornelia met haar man Waltherus Goddrie en twee kinderen betrekken de woning ernaast. Na het overlijden van vader Jan gaat het eigendom van de woningen over op de kinderen Cornelia en Cornelis.

Cornelia en haar man Waltherus krijgen in dit huis nog dertien kinderen die allen jong overlijden. Na het overlijden van haar man Waltherus in 1893 blijft Cornelia nog tot 1901 in het huis wonen. Dan nemen haar dochter Dymphna en haar man Jos van Blerck moeder mee naar Oudenbosch, waarvandaan ze een jaar later vertrekken naar Amerika. Haar huis verkoopt Cornelia in 1903 aan de koffiehuishouder Arie Hermus.

Woning in de Molenstraat van Cornelia en Cornelis Matthee. Eind jaren zeventig onbewoonbaar verklaard.

Cornelis overlijdt op 43-jarige leeftijd in 1892 en laat het huis na aan zijn weduwe Elisabeth Rijnaars. Voor zijn timmerbedrijf is zijn overlijden een ramp. De knechten krijgen geen leiding meer en de zaken lopen terug. Uiteindelijk krijgt zoon Jan, met hulp van onder andere zijn broer Adrianus (Janus) en zijn neef Hubertus, de zaak weer gezond. Na overlijden van Elisabeth Rijnaars in 1910 komt het huis in handen van dochter Dymphna, die het in 1913 overdoet aan haar broer Janus Matthee. Janus zal het huis 50 jaar lang verhuren en in 1963 koopt schilder Willem Beljaars het zwaar verwaarloosde huis. Beljaars is in de loop van de tijd ook al eigenaar geworden van het deel dat ooit Arie Hermus had gekocht. Het vertrek van Cornelia en haar dochter Dymphna naar de Verenigde Staten is al vermeld, nog niet dat ook twee kinderen van Cornelis naar Amerika vertrekken: Willem (bakker) en Dymphna (gehuwd met Albert Boekema). Voor zijn vertrek naar Amerika had Willem een bakkerij aan de Noordhaven, waarnaast nu nog het bekende renaissance poortje staat.

Huis aan de Noordhaven waar Willem Matthee een bakkerij had. Overgenomen door Kop.

Huis Noordhaven nummer 505

Het huis aan de Noordhaven, hoek Dijkstraat is het vermelden waard, omdat het meer dan 75 jaar de naam Matthee heeft uitgedragen over de Noordhaven en de Markt en omdat het heeft behoord tot een van de oudste en voornaamste huizen van Zevenbergen.

Jan Matthee, zoon van Hubertus, in 1915 gehuwd met Adriana Willemse, koopt het huis in 1919 van de manufacturier Wilhelmus de Koster voor een bedrag van 14.000 gulden. Hiervan kan Jan 6.000 gulden contant betalen, het restant lost hij in de loop der jaren af. Het huis heeft dan als adres het nummer 505. Wanneer Zevenbergen vanaf de jaren twintig de doornummering van huizen verlaat en overgaat op nummering per zijde van een straat, wordt het adres Noordhaven 54. Dat is nog steeds het huidige adres. Buren van Jan zijn aan de oostkant de schilder Bastiaan Willem Geleijns en aan de noordkant de tuinier Abraham van de Sande.

Links het huis van Jan Matthee aan de Noordhaven op de hoek met de Dijkstraat. Foto van begin jaren twintig.

De geschiedenis van het huis gaat terug naar de eerste helft van de 17e eeuw. In het huis wonen in die eeuw vooral bestuurders van de stad (Johan de Merode, Johannes Arent). In het begin van de achttiende eeuw gaat het huis over in handen van Johan Willem van Gastel en vanaf die tijd blijft het lange tijd in de familie. Eigenaar of bewoner zijn dan onder andere Caspar Jamez (advocaat), Gerard van Meer (koopman) en Johannes Verhagen (koopman). In 1853 verkopen de erfgenamen van Johannes Verhagen diverse goederen en gronden, waaronder het huis aan de

Noordhaven. Koper van het huis is Maria van Meel, de weduwe van timmerman Martinus de Koster. Martinus was een van de drie dodelijke slachtoffers van de windhoos die op 19 augustus 1845 over Zevenbergen trok. Voor Maria is het huis een belegging, ze woont er niet, ze verhuurt het. Na haar dood in 1874 wordt haar boedel opgedeeld en gaat het huis over in handen van haar zoon Wilhelmus de Koster. De geschatte waarde van het huis is dan 6.000 gulden. Het huis werd sinds 1865 verhuurd aan de Joodse winkelier Jacob Jacob. In 1882 vertrekt Jacob naar Amsterdam en neemt Wilhelmus de Koster zijn intrek in het huis.

Het is haast wel zeker dat het huis, in ieder geval van buiten, grondig is verbouwd, nadat het is overgegaan in handen van de familie De Koster. De halfbroer van Wilhelmus de Koster is de architect Johannes Verheijen, die met onbewezen zekerheid de ontwerper is geweest van de voor die tijd moderne eclectische voorgevel voorzien van een kroonlijst met pompeuze consoles en kleine zolderraampjes met ronde hoeken. Met dezelfde zekerheid is met deze modernisering de trapgevel verdwenen, die omringende huizen in die tijd nog hadden.

Jan Matthee verblijft zijn gehele werkzame leven als kleermaker in de werkwinkel, zijn vrouw bestiert beneden de winkel in confectie, want dat is het woord wat nu de voorgevel siert. Nadat de kinderen Margot en André van de middelbare school komen, helpen ze hun moeder in de winkel. Na de oorlog vindt een grote verbouwing plaats in het pand en wordt het geschikt gemaakt voor twee gezinnen. Na zijn huwelijk in 1948 neemt André de zaak definitief over van zijn moeder en laat in de loop van de jaren diverse verbouwingen uitvoeren aan de winkel. Na zijn overlijden in 1964 zet eerst zijn weduwe Ciska Govers de zaak voort, waarna zoon Hans haar opvolgt. In 2013 zet hij een punt achter zijn activiteiten. Hij is de laatste Matthee die als ondernemer werkte in de textielbranche. In 2018 overlijdt Hans op Noordhaven 54, waarna zijn weduwe het pand verkoopt.

Overige Matthee huizen

Terugdenkend aan mijn jeugd jaren in Zevenbergen in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw, herinner ik me nog diverse huizen waar Matthee's woonden.

Zo was er het huis van Janus Matthee op de hoek van de Molenstraat en de Nieuwe Kerkstraat. Daar schuin tegenover woont op de hoek Molenstraat - Oude Kerkstraat Willem Matthee, de timmerman.

Iets verder in de Oude Kerkstraat woont Peet Matthee, timmerman en meubelmaker. Zijn dochter Lieske bestiert een kleine kantoorboekhandel en verkoopt postzegels voor verzamelaars. Soms staan we daar postzegels te bewonderen, geld om ze te kopen hebben we niet.

Het huis in de Oude kerkstraat, eigendom van Peet Matthee. Foto uit de jaren zeventig.

Dan is er in de Langenoordstraat op de hoek met de Drielindenstraat nog Corrie Matthee wiens vrouw een kruidenierszaak heeft en iets westwaarts woont bakker Jan Matthee. Zijn worstenbroodjes vinden we de lekkerste van Zevenbergen.

Paul van Gool

9 mei 2023

Aangepast 6 december 2024

Bijlage

Verwijzing naar de kadastrale kaart

Begin jaren dertig van de negentiende eeuw verschijnen kadastrale kaarten van alle gemeenten in Nederland, met daarop de percelen van eigenaren. De kaart van de kom van Zevenbergen krijgt de aanduiding sectie M. De percelen krijgen een kadastraalnummer beginnend met 1, dat is niet het huisnummer. De kaart laat zien of een perceel is bebouwd, maar niet hoeveel gebouwen er op een perceel staan. Hieronder staan de perceelnummers van de Matthee huizen die hierboven zijn besproken of genoemd.

Naam eerste Matthee	Periode van bewoning	Straat	Perceel
Hendrik Matthee (1777-1832)	1811-1812	Kerkstraat	467
Hendrik Matthee	1812-1820	Brugstraat	165
Hendrik Matthee	1820-1826	Dijkstraat	210
Hendrik Matthee	1826-1834	Molenstraat	417
Petronella Boermans (1771-1854)	1834-1837	Noordhaven	155
Jan Matthee (1816-1876)	1837-1989	Zuidhaven	435
Piet Matthee (1842-1891)	1872-1904	Markt	450
Cornelis Matthee (1848-1892)	1876-1963	Molenstraat	423
Cornelia Matthee 1843-1927)	1876-1902	Molenstraat	423
Huub Matthee (1840-1910) Anna Maria Kops (1856-1936)	1909-1931?	Markt	451
Jan Matthee (1883-1954)	1919-2019	Noordhaven	214
Janus Matthee (1876-1966)	1924-1963	Molenstraat	422
Jan Matthee (1872-1946)	1902-?	Molenstraat	386
Willem Matthee (1880-1962)	1906-1920	Zuidhaven	177
Peet Matthee (1881-1964)	1923-1969?	Oude Kerkstraat	383
Corrie Matthee (1906-1994)	ca 1950-ca. 1980	Langenoordstraat	86
Jan Matthee (1913-1976)	ca 1950-ca. 1976	Langenoordstraat	94